

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยแบ่งเป็น

1. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอบบัญชี
3. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์

แนวคิดทางสหกรณ์ของสำนักวิสาหกิจสหกรณ์ (The Cooperative Enterprise School) (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2547) แนวคิดของสำนักนี้ คือ สหกรณ์เป็นสมาคมแห่งความสมัครใจของหน่วยเศรษฐกิจอิสระ โดยสมาชิกเป็นผู้จัดการลงทุน เป็นเจ้าของ ดำเนินกิจการเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก จุดมุ่งหมายคือ ปกป้องคุ้มครองความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กและชาวนาเป็นแนวคิดที่ใช้แก้ไขข้อบกพร่องของลัทธิเสรีนิยม ผู้นำที่สำคัญสำนักนี้คือ ชูล-เดลิทซ์ (Herman-Senulze Delitzsch) และพลิงเคทท์ (Horace Plunkett)

แนวคิดทางสหกรณ์ของสำนักจักรภพสหกรณ์ (The Cooperative Commonwealth School) (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2547) แนวคิดของสำนักนี้ไม่ได้พอใจเพียงเพื่อร่วมมือช่วยเหลือกันและกันตามวิธีของสหกรณ์เท่านั้น แต่มีจุดมุ่งหมายในระยะยาวในการที่จะแข่งขัน และระบบทุนนิยม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นพร้อมกับลัทธิสังคมนิยม ผู้นำที่สำคัญของสำนักนี้คือ (Robert Owen) หลุยส์ บลัง (Louis Blanc) เฮนรี แซงซิมอน (Henry Saintsimon) ชาลส์ ฟุรีเออร์ (Charles Fourier) และชาลส์จีด (Charles Gide)

แนวคิดทางสหกรณ์ของสำนักทุนนิยมแปลงรูป (The School of Modified Capitalism) (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2547) แนวความคิดของสำนักนี้คือ สหกรณ์ทำหน้าที่หลักในการควบคุมทุนนิยม ไม่ให้เจริญมากเกินไปการสหกรณ์จะมีประโยชน์ในสถานการณ์ที่ไม่มีแรงดึงดูดนักลงทุนเมื่อนักลงทุนคาดคะเนว่ากำไรไม่แน่นอนหรือได้กำไรน้อย การสหกรณ์ไม่ควรขจัดกำไร ควรพยายามให้สมาชิกทุกคนเป็นนักค้ากำไร ระบบทุนนิยมเป็นแบบจำลองและรูปแบบธุรกิจที่ถูกต้อง

ตามกฎหมาย แต่การสหกรณ์เป็นลัทธิทุนนิยมแปรรูป แนวคิดของสำนักนี้ส่วนใหญ่อยู่ในอเมริกาเหนือ

แนวคิดทางสหกรณ์ของสำนักสหกรณ์สังคมนิยม (The Socialist Cooperative School) (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2547) แนวคิดของสำนักนี้มีความเห็นว่า สหกรณ์คือสถาบันสังคมนิยม เป็นสถาบันสาธารณะของรัฐในระบบเศรษฐกิจส่วนย่อย ซึ่งมีการวางแผนโดยส่วนกลาง รัฐมีอำนาจบังคับบัญชาสูงสุดเหนือกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมด และการสหกรณ์จะช่วยเสริมกิจการของรัฐวิสาหกิจ สำนักนี้จะยึดแนวทางทฤษฎีของมาร์กซ์ และเลนิน ซึ่งเชื่อว่าการสหกรณ์จะเป็นเครื่องมือช่วยให้เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากทุนนิยมไปสู่สังคมนิยม และคอมมิวนิสต์ได้ในที่สุด สำนักสหกรณ์สังคมนิยมมีอิทธิพลครอบคลุมประเทศในยุโรปตะวันออก และประเทศที่กำลังพัฒนาอีกหลายประเทศ

แนวคิดทางสหกรณ์ของสำนักภาคสหกรณ์ (The Socialist Cooperative School) (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2547) แนวคิดของสำนักนี้คือ สหกรณ์เป็นองค์ประกอบของภาคเศรษฐกิจที่มีลักษณะพิเศษในตัวเองแตกต่างจากธุรกิจของเอกชนและรัฐวิสาหกิจของรัฐบาล แต่มีลักษณะบางอย่างของทั้งธุรกิจเอกชนและรัฐวิสาหกิจผสมกัน ดังนั้น สหกรณ์จึงมีส่วนประกอบในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งทั้งสามส่วนคือ ธุรกิจเอกชน รัฐวิสาหกิจและสหกรณ์ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ในการกำหนดเศรษฐกิจของชาติ ผู้นำที่สำคัญของสำนักนี้ คือ ดร.ยอร์ช โปเกต์ ปัจจุบันมีผู้สนับสนุนและนำแนวคิดของสำนักนี้ไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก

ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอบบัญชี

การสอบบัญชี (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2540) หมายถึง การตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารประกอบการลงบัญชี และหลักฐานอื่น ๆ โดยผู้สอบบัญชีตามแนวทางปฏิบัติที่วิชาชีพได้กำหนดเป็นมาตรฐานไว้ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีจะสามารถวินิจฉัยและเสนอรายงานอย่างมีจรรยาบรรณ และเป็นไปตามหลักการแห่งวิชาชีพ เพื่อแสดงความคิดเห็นว่า งบการเงินที่กิจการจัดทำขึ้นมีความถูกต้องตามที่ควรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือไม่เพียงใด และงบการเงินดังกล่าวได้แสดงข้อมูลที่จำเป็น เพื่อให้ผู้อ่านงบการเงินได้ทราบอย่างเพียงพอแล้วหรือไม่

การตรวจสอบงบการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความคิดเห็นต่อ งบการเงินว่า (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2544) งบการเงินนั้นได้จัดทำในส่วนสาระสำคัญเป็นไปตามแม่บทการบัญชีในการรายงานงานทางการเงินหรือไม่ และ

แม้ว่าความเห็นของผู้สอบบัญชีจะช่วยให้งบการเงินมีความน่าเชื่อถือแต่ผู้ใช้งบการเงินไม่สามารถถือได้ว่าความเห็นของผู้สอบบัญชีเป็นการรับรองในเรื่องความเจริญของกิจการในอนาคต รวมทั้งประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหาร

ผู้สอบบัญชีต้องกำหนดขอบเขตวิธีการตรวจสอบบัญชีโดยอาศัยมาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนดโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยเป็นหลัก (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2544) และคำนึงถึงข้อกำหนดขององค์กรหรือหน่วยงาน หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ข้อกำหนดของกฎหมาย หรือ บางกรณีตามหนังสือตอบรับงานสอบบัญชี และตามรูปแบบรายงานที่กำหนดไว้ในหนังสือตอบรับงาน

เทคนิคการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชี (ประจิด หาวังคร, 2549) กล่าวว่า เทคนิคการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชี หมายถึง การนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ เช่น ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบการจัดการฐานข้อมูลมาช่วยในการสอบบัญชี เทคนิคการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชีที่นิยมอย่างแพร่หลาย ได้แก่ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการตรวจสอบทั่วไปและการใช้ข้อมูลทดสอบ

การสอบบัญชีเป็นการเก็บรวบรวมและประเมินหลักฐาน เพื่อแสดงความเห็นเกี่ยวกับงบการเงิน การที่กิจการใช้ระบบงานคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลทางการเงินมีผลกระทบต่อการเก็บรวบรวมหลักฐานของผู้สอบบัญชี ในระบบที่ประมวลผลด้วยมือ หลักฐานในการสอบบัญชีได้มาจากการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ และการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายใน ซึ่งทั้งสองส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักฐานทั้งหมดในการสอบบัญชี แต่ในระบบที่มีการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ข้อมูลต่าง ๆ จะเก็บในแฟ้มข้อมูลทั้งที่เป็นแฟ้มข้อมูลหลัก (master file) และแฟ้มรายการเปลี่ยนแปลง (transaction file) ซึ่งจะจัดเก็บอยู่ในรูปแบบที่อ่านได้โดยเครื่องเท่านั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการตรวจสอบ เช่น ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการตรวจสอบทั่วไป หรือที่เรียกว่า Generalized Audit Software (GAS) เข้ามาช่วยในการเรียกดูข้อมูลและเก็บรวบรวมหลักฐานในการตรวจสอบ อนึ่งการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชีจะทำให้การตรวจสอบบัญชีมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถทำการทดสอบรายการมากขึ้นด้วยโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการตรวจสอบ

การตรวจสอบระบบงานคอมพิวเตอร์ (อุษณา ภัทรมนตรี, 2543) วัฒนาการของการตรวจสอบระบบสารสนเทศทางการบัญชี หรือตรวจสอบระบบงานคอมพิวเตอร์เดิมนิยมอธิบายการตรวจสอบระบบสารสนเทศเป็น 2 คำ คือการตรวจสอบแบบรอบเครื่อง (Audit Around the computer) กับการตรวจสอบแบบผ่านเครื่อง (Audit Through the computer)

- การตรวจสอบแบบรอบเครื่อง (Audit Around the computer) เป็นการตรวจสอบยุคแรกที่เกิดการเริ่มใช้คอมพิวเตอร์ประมวลผล ซึ่งระบบงานคอมพิวเตอร์เป็นระบบงานง่ายที่ไม่มีความสลับซับซ้อนและแสดงรายการพิมพ์ข้อมูลผลลัพธ์ในรายละเอียด รวมทั้งยังเป็นระบบที่ให้ร่องรอยการตรวจสอบ (Audit Trail) อย่างพอเพียง ผู้ตรวจสอบยุคนี้ไม่มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบวิธีนี้ ผู้ตรวจสอบจะตรวจสอบหลักฐานเบื้องต้น รายการข้อมูลนำเข้า ยอคคุมข้อมูลนำเข้าเปรียบเทียบกับรายงานข้อมูลผลลัพธ์ที่พิมพ์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ และมีข้อสมมติฐานว่าถ้าข้อมูลผลลัพธ์ถูกต้องตรงกับหลักฐาน แสดงว่าการควบคุมภายในระบบคอมพิวเตอร์เป็นที่เชื่อถือได้ จึงไม่จำเป็นต้องทดสอบระบบการควบคุมภายในด้านคอมพิวเตอร์

- การตรวจสอบแบบผ่านเครื่อง (Audit Through the computer) การตรวจสอบยุคที่ผู้ตรวจสอบเริ่มเรียนรู้ถึงความสลับซับซ้อนของรายการที่จัดทำได้โดยอัตโนมัติ ไม่จำเป็นต้องมีการอนุมัติ และไม่มีหลักฐานให้ตรวจสอบแต่บันทึกอยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ แล้วผู้ตรวจสอบต้องใช้ความรู้และเทคนิคคอมพิวเตอร์ จึงจะทราบว่าการสร้างรายการนั้นถูกต้องหรือไม่หรือรายการนั้นถูกต้องจริงหรือไม่การตรวจสอบจึงเน้นประสิทธิผลเพียงพอ จึงจะให้ข้อมูลผลลัพธ์ที่เชื่อถือได้

ในปี ค.ศ.1966 คณะทำงานพิเศษของ AICPA ได้ขอให้เลิกใช้คำว่า Audit Around the computer แต่ให้ใช้คำว่า Audit With out Using the computer โดยให้เข้าใจว่าผู้ตรวจสอบต้องประเมินผลการควบคุมภายในด้านคอมพิวเตอร์ทุกครั้ง ในการตรวจสอบระบบสารสนเทศ เพียงแต่ว่าในระบบที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนมาก และเป็นระบบที่ผู้ตรวจสอบสามารถหาหลักฐานประกอบการตรวจหรือหาร่องรอยการตรวจได้ ผู้ตรวจสอบอาจใช้เทคนิคการตรวจที่เคยใช้ในระบบการประเมินผลด้วยมือ และไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ที่ลึกซึ้งในการประเมินผลการควบคุมภายในและการตรวจสอบ

ในปัจจุบันไม่นิยมเรียกการตรวจสอบแบบรอบเครื่อง และการตรวจสอบแบบผ่านเครื่องว่าเป็นเทคนิคการตรวจสอบคอมพิวเตอร์ เพราะให้ความหมายคลุมเครือ แต่ให้ใช้ศัพท์ที่ชี้เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่นการใช้ข้อมูลทดสอบ (Test Data) การใช้โปรแกรมตรวจสอบสำเร็จรูป (Generalized Audit Software) เป็นต้น

ความจำเป็นในการใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย

ก. มาตรฐานการปฏิบัติงานสอบบัญชีรหัส 1009 กล่าวว่า การใช้เทคนิคการตรวจสอบ โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยมีความจำเป็น เนื่องจาก

1) การขาดหลักฐานการนำเข้า หรือการขาดร่องรอยการตรวจสอบที่มองเห็นด้วยตา ทำให้ต้องใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย

2) ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของเทคนิคการตรวจสอบอาจเพิ่มขึ้น หากใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย

ข. มาตรฐานการปฏิบัติงานสอบบัญชีรหัส 1009 กล่าวว่า ความซับซ้อนของระบบงานและสถานการณ์ จำเป็นต้องใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย มีดังนี้

1) ระบบการประมวลผลที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ขาดเอกสารการนำเข้าข้อมูลหรือขาดหลักฐานในการติดตามตรวจสอบ เป็นระบบงานที่จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ช่วย

2) ระบบงานที่ปริมาณรายการค้าใหญ่ มีเพิ่มข้อมูลมากและข้อมูลบางส่วนเก็บอยู่ในเครื่องไม่ได้ถูกกำหนดให้พิมพ์ออกมาทั้งหมดหรือพิมพ์เฉพาะยอดรวมจำเป็นต้องใช้เทคนิคคอมพิวเตอร์สอบเพิ่มข้อมูลเหล่านั้น เพราะการตรวจสอบด้วยมืออาจต้องใช้เวลามาก เสียค่าใช้จ่าย หรือไม่อาจทำได้

3) ความง่ายหรือสลับซับซ้อนของระบบงานเช่นระบบงานแบบแบบชที่มีระบบการควบคุมที่ดีและมีเอกสารประกอบการประมวลผลที่ดี อาจไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิคความรู้ทางคอมพิวเตอร์ในการตรวจสอบมากเหมือนระบบออนไลน์เรียลไทม์

4) ระบบงานสำเร็จรูปที่ผ่านการพัฒนาและทดสอบมาแล้วเป็นอย่างดี เป็นที่รู้จักและใช้กันมานานจนทราบจุดดี จุดด้อยของระบบงาน อาจไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิคความรู้ทางคอมพิวเตอร์ในการตรวจสอบมากเหมือนระบบงานประยุกต์ที่พัฒนาขึ้นใช้เอง

การพิจารณาใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย

มาตรฐานการปฏิบัติงานสอบบัญชีรหัส 1009 กล่าวว่า ในการวางแผนการตรวจสอบ การพิจารณาว่าเทคนิคการตรวจสอบใดจะนำคอมพิวเตอร์มาช่วยได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ

ก. ความรู้ ความสามารถและความชำนาญของผู้ตรวจสอบ

ข. ความเป็นไปได้ของเทคนิคกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์

ค. ความไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบด้วยมือ

ง. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จ. ระยะเวลาและการประสานงานระหว่างช่วงเวลาที่ตรวจสอบ

ประเภทของเทคนิคที่นิยมนำมาใช้

ประเภทของเทคนิคที่นิยมนำมาใช้ (อุยณา ภัทรมนตรี, 2543) ได้แก่ การใช้โปรแกรมตรวจสอบ (Audit Software) การทำข้อมูลทดสอบ (Test Data) และเทคนิคคอมพิวเตอร์อื่นช่วยตรวจสอบ

ก. การใช้โปรแกรมการตรวจสอบ (Audit Software)

การใช้โปรแกรมการตรวจสอบ (Audit Software) เป็นการใช้โปรแกรมที่มีคำสั่งใช้ในการตรวจสอบ นำมาตรวจสอบกับสำเนาเพิ่มข้อมูลของกิจการ โปรแกรมการตรวจสอบมีหลายแบบ ได้แก่

- โปรแกรมตรวจสอบสำเร็จรูป (Generalized Audit Software : GAS) ซึ่งเป็นเทคนิคที่นิยมมากที่สุด เช่น โปรแกรม ACL โปรแกรม IDEA เป็นต้น โปรแกรมเหล่านี้ได้พัฒนาให้มีความสามารถในการตรวจสอบได้หลายประเภท

- โปรแกรมตรวจสอบประยุกต์ (Customized Audit Software) ที่ผู้ตรวจสอบจัดทำขึ้นในงานตรวจสอบเฉพาะ

- การใช้โปรแกรมคำสั่งอรรถประโยชน์ (Utility Program) ที่มี

- ความสามารถในการเรียกข้อมูลการเรียงลำดับ และการพิมพ์รายงาน รวมทั้งการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทั่วไป เช่น โปรแกรมเอกเซสที่มีบนเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ (Micro computer-Based Audit Software)

ความสามารถของโปรแกรมตรวจสอบ ปัจจุบันมีความสามารถหลายประการ ตัวอย่างเช่น

- การเข้าสู่และการอ่านเพิ่มข้อมูล (File Access) สามารถอ่านข้อมูลจากระบบต่าง ๆ กัน เช่น จากโปรแกรมระบบเมนเฟรมและระบบไมโครคอมพิวเตอร์ หรือ จากแฟ้มที่มีรหัสต่างกัน เช่น จากระหัส EBCDIC และ ASCII โปรแกรมยังมีความสามารถเรียกข้อมูลที่มีโครงสร้างและรูปแบบหลากหลายประเภท ทั้งจากระบบฐานข้อมูลและแฟ้มแบบเรียงลำดับแบบสุ่ม และแบบดัชนี

- การจัดเรียงลำดับข้อมูล (File Reorganization) สามารถเรียงลำดับ (sort) การรวมเพิ่ม (merge) เพื่อสะดวกในการตรวจสอบ

- การเลือกรายการ (Selection) สามารถเลือกรายการตามคำสั่งทาง

คณิตศาสตร์ เช่น มากกว่า (>) น้อยกว่า (<) หรือเท่ากับ (=) และผูกเป็นคำสั่งในการเรียกข้อมูลจากฟิลด์ต่างกัน (extract) ตามเงื่อนไขหรือเกณฑ์ที่กำหนด เช่น ให้เลือกรายการจ่ายเงินเดือนที่มากกว่า 15,000 บาท และค่าล่วงเวลาที่เกินกว่า 5,000 บาท เป็นต้น

- การคำนวณค่าสถิติ (Statistical) และการสุ่มตัวอย่าง การคำนวณค่าสถิติเกือบทุกชนิด เช่น การคำนวณค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์การถดถอย การวิเคราะห์แนวโน้ม รวมทั้งการสุ่มตัวอย่างเพื่อการตรวจนับ หรือการยืนยันยอด เป็นต้น

- การคำนวณค่าคณิตศาสตร์ (Arithmetic) การคำนวณทางคณิตศาสตร์เกือบทุกชนิด เช่น บวก(+), ลบ(-), คูณ (*), หาร (/) และการคำนวณแบบโมเดล การคำนวณยอดรวม ยอดย่อย ระหว่างฟิลด์ข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้น

- การจัดชั้นและการคำนวณความถี่ (Stratify and Frequency Analysis) การจัดชั้นและการจัดกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ เช่น การจัดชั้นจำนวนเงิน การจัดชั้นตามอายุหน้า เป็นต้น

- การสร้างเพิ่มและการปรับยอด (File Creation and Update) สามารถเรียกฟิลด์จากแฟ้มต่าง ๆ กัน แล้วสร้างเป็นแฟ้มเพื่อการตรวจสอบใหม่

- การจัดทำรายการ (Reporting) จากคำสั่งที่ใช้เมื่อทำเสร็จสามารถให้ผลลัพธ์ทั้งจากหน้าจอ และการพิมพ์รายงานชนิดต่าง ๆ เช่น จดหมายยืนยันยอด รวมทั้งการสร้างภาพกราฟฟิคประกอบการรายงาน

คำสั่งงานของโปรแกรมการตรวจสอบ มีเมนูและคำสั่งให้เลือกในการทำงานแบ่งเป็น 4 ประเภท (อุษณา ภัทรมนตรี, 2543) ดังภาพที่ 1 - 4

คำสั่ง	ความหมาย
<p>1.1. ฟังก์ชันการคำนวณ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนับ (Count) - การคำนวณยอดรวม (Total) <p>1.2 ฟังก์ชันสถิติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถิติ (Statistics) - ค่าโพรไฟล์ (Profile) - การจัดชั้น (Stratify) - การจัดกลุ่ม (Classify) - ฮิสโตแกรม (Histogram) <p>1.3 การเรียงลำดับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การหาช่องว่าง (Gap) - การหาเลขซ้ำ (Duplicate) <p>1.4 การวิเคราะห์อายุ (Age)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้นำจำนวนรายการในแฟ้มทั้งหมดหรือตามเงื่อนไขที่กำหนด - ให้นำคำนวณยอดรวมจำนวนเงิน - ให้แสดงค่าทางสถิติ ได้แก่ จำนวนรายการ ยอดรวมฟิลด์ค่าเฉลี่ย ค่าสัมบูรณ์ ผลต่างของค่าพิสัย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดของรายการในแฟ้ม - ให้แสดงค่าทางสถิติ 4 ค่า ได้แก่ ยอดรวมค่าสัมบูรณ์ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดของรายการในแฟ้ม - ให้จัดชั้นในฟิลด์ที่เป็นจำนวนเงินตัวเลข (Numeric Field) - ให้จัดกลุ่มในฟิลด์ที่เป็นตัวอักษร (character Field) - ให้วิเคราะห์ความถี่และแสดงผลเป็นรูปภาพ - ให้เรียงลำดับข้อมูลและแสดงเลขที่ว่างที่กระโดดข้าม - ให้เรียงลำดับข้อมูลและแสดงรายการที่มีเลขซ้ำกัน - ให้วิเคราะห์ตามจำนวนวัน โดยกำหนดวันตัดยอด (Cutoff)

ภาพที่ 1 ฟังก์ชันและคำสั่งในการวิเคราะห์ข้อมูล

คำสั่ง	ความหมาย
- การเรียกข้อมูล (Extract)	- ให้เรียกข้อมูลจากแฟ้มเก่ามาสร้างแฟ้มใหม่ตามเงื่อนไขที่ต้องการตรวจ
- การส่งข้อมูลออก (Export)	- ให้ส่งข้อมูลไปยังโปรแกรมอื่นที่ต้องการ เช่น ส่งข้อมูลไปใช้ในโปรแกรมสเปรดชีต เพื่อวิเคราะห์ต่อ เป็นต้น
- การจัดเรียง (Sort)	- ให้เรียงลำดับข้อมูลในฟิลด์และตามลักษณะที่ต้องการ
- การจัดเรียงแบบใช้ดัชนี (Index)	- ให้สร้างดัชนีและเรียงลำดับข้อมูลก่อนดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ ซึ่งช่วยให้การค้นหาข้อมูลได้เร็วขึ้นกว่าการเรียงลำดับธรรมดา
- การรวมแฟ้มข้อมูลที่มีโครงสร้างต่างกัน (Join)	- ให้รวมแฟ้มข้อมูลที่มีโครงสร้างต่างกัน แต่มีคีย์หลักเหมือนกัน เช่น แฟ้มข้อมูลลูกหนี้และแฟ้มรายการรับชำระหนี้ที่ใช้รหัสลูกหนี้เหมือนกัน
- การรวมแฟ้มข้อมูลที่มีโครงสร้างเหมือนกัน (Merge)	- ให้รวมแฟ้มข้อมูลที่มีโครงสร้างและคีย์หลักเหมือนกัน

ภาพที่ 2 ฟังก์ชันและคำสั่งในการสร้างข้อมูล

คำสั่ง	ความหมาย
- การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Size)	- ให้กำหนดขนาดตัวอย่างตามเงื่อนไขหรือค่าพารามิเตอร์ที่กำหนด
- การเลือกตัวอย่าง (Sample)	- ให้เลือกตัวอย่างตามเงื่อนไขหรือค่าพารามิเตอร์ที่กำหนด
- การประเมิน (Evaluate)	- ให้ประเมินผลจากความผิดพลาดที่พบ

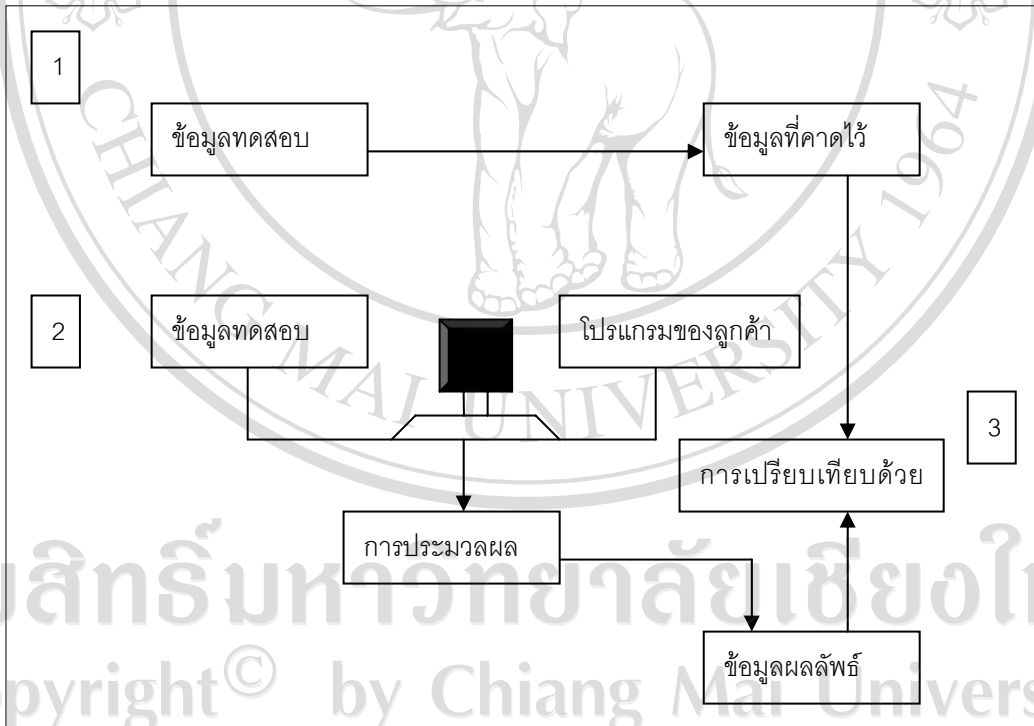
ภาพที่ 3 ฟังก์ชันและคำสั่งในการสุ่มตัวอย่าง

คำสั่ง	ความหมาย
- การสร้างและใช้ชุดคำสั่ง (Batch)	- ให้สร้างชุดคำสั่งและเก็บไว้ใช้ในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

ภาพที่ 4 ฟังก์ชันและคำสั่งในเครื่องมือ

ข. การทำข้อมูลทดสอบ (Test Data) (อุษณา ภัทรมนตรี, 2543)

เป็นเทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยที่นิยมอีกเทคนิคหนึ่ง โดยผู้ตรวจสอบจัดทำเพิ่มข้อมูลทดสอบ ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่ผิดและถูกป้อนเข้าไปในโปรแกรมระบบงานของกิจกรรมเพื่อทดสอบการปฏิบัติงานของโปรแกรมระบบงานว่าจะรับข้อมูลที่ถูกต้องนำผลลัพธ์จากข้อมูลทดสอบเปรียบเทียบกับผลที่คาดไว้ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการใช้ข้อมูลทดสอบ

ปัจจุบันการใช้ข้อมูลทดสอบนิยมใช้ในระหว่างการพัฒนาโปรแกรมใหม่ เพื่อทดสอบความถูกต้องทางโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น เช่น

- ทดสอบการควบคุมการบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ เช่น การทดสอบการป้อนรหัสผ่านทั้งถูกและผิดเข้าระบบ ว่าหากป้อนรหัสผ่านที่ถูกระบบจะรับหรือไม่ และหากป้อนรหัสผ่านที่ผิด ระบบจะปฏิเสธหรือไม่ เป็นต้น

- ตรวจสอบการควบคุมความสมเหตุสมผลของข้อมูล เช่น การทดสอบ Limit Check, Self-Check Digit โดยป้อนค่าทั้งถูกและผิดเข้าระบบ ว่าหากป้อนค่าที่ถูกระบบจะรับหรือไม่ และหากป้อนค่าที่ผิด ระบบจะปฏิเสธหรือไม่ เป็นต้น

- ตรวจสอบความถูกต้องของโปรแกรมในการคำนวณที่เป็นมาตรฐาน เช่น ดอกเบี้ย หรือภาษี ว่าค่าที่ได้ถูกต้องหรือไม่ เป็นต้น

ค. เทคนิคคอมพิวเตอร์อื่นช่วยตรวจสอบ (อุษณา ภัทรมนตรี, 2543)

หมายถึงเทคนิคพิเศษต่างๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบระบบงานที่มีความซับซ้อนมากหรือใช้ในการตรวจสอบระหว่างการทำงาน (Concurrent Techniques) เช่น การใช้ระบบติดตามรอยและแมปปิ้ง (Tracing and Mapping) รวมทั้งการใช้ระบบผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (Audit Expert System) เป็นต้น

การใช้โปรแกรมการตรวจสอบ และการใช้ข้อมูลทดสอบ แม้ว่าจะเป็นเทคนิคที่นิยมมากที่สุด แต่มักได้รับการวิจารณ์ว่าเป็นการตรวจสอบข้อมูลในอดีต (Historical Data) หลังการประมวลผลจึงมีข้อจำกัดและอาจไม่เหมาะสมกับการตรวจสอบระบบออนไลน์เรียลไทม์ ซึ่งมีการประมวลผลทันที และโดยอาจไม่มีร่องรอยที่มองเห็นได้ด้วยตา ดังนั้น ในระบบออนไลน์ที่ซับซ้อน ควรใช้เทคนิคคอมพิวเตอร์อื่นช่วยในการตรวจสอบ ในระหว่างการประมวลผลซึ่งต้องมีผู้มีความรู้ด้านการเขียน โปรแกรมช่วยสร้างชุดคำสั่งตรวจสอบพิเศษนี้

ขั้นตอนการใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย (อุษณา ภัทรมนตรี, 2543)
การใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ การวางแผน การควบคุมความปลอดภัย การจัดกระจายทำการและรวบรวมหลักฐานและการรายงาน

ก.การวางแผน

ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

- การกำหนดวัตถุประสงค์
- การศึกษาความเป็นไปได้
- การออกแบบและพัฒนาเทคนิคที่จะนำมาใช้

- การกำหนดทรัพยากรการตรวจที่ต้องการ
- การทดสอบก่อนใช้ตรวจสอบจริง

การวางแผน การควบคุมการใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์

ช่วยผู้ตรวจสอบพิจารณาถึงความจำเป็นในเรื่องต่อไปนี้

- การได้รับอนุมัติการใช้ด้านเทคนิค และการสอบทานงานด้านเทคนิคที่จะใช้
- เมื่อผู้ตรวจสอบเรียกข้อมูลส่วนใดมาตรวจสอบ ต้องสอบทานความครบถ้วนสมบูรณ์ของแฟ้มข้อมูลนั้น และความเชื่อถือได้ของสภาพแวดล้อมการควบคุมที่เกี่ยวข้อง
- หากข้อมูลที่เรียกตรวจสอบเป็นข้อมูลที่อ่อนไหวและอยู่ในชั้นความลับระดับสูง ผู้ตรวจสอบต้องใช้มาตรการในการควบคุมความปลอดภัยของโปรแกรมแฟ้มข้อมูล และผลลัพธ์อย่างรอบคอบและระมัดระวัง
- หากผู้ตรวจสอบใช้เทคนิคการตรวจพร้อมกับการประมวลผลจริงของกิจการต้องมั่นใจในวิธีการจัดการ และควบคุมไม่ให้ผลการทดสอบกระทบความถูกต้องครบถ้วน เชื่อถือได้ของระบบสารสนเทศที่ตรวจสอบนั้น

ข. การควบคุมความปลอดภัย

ผู้ตรวจสอบต้องมั่นใจว่า ได้ทดสอบ โปรแกรมจริง และข้อมูลจริงที่ถูกนำไปปฏิบัติงาน ผลลัพธ์ที่ได้รับมาจากการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างถูกต้อง และต้องมั่นใจว่ามีการควบคุมที่ดีระหว่างและหลังการทดสอบการป้องกันการแก้ไขของผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบโดยไม่สมควรวิธีการควบคุมการใช้เทคนิคคอมพิวเตอร์ช่วยตรวจสอบดังกล่าว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะเฉพาะอย่างของระบบงานที่กิจการใช้

วิธีการควบคุมโดยทั่วไป

- การเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและทดสอบโปรแกรมการตรวจนั้น
- การตรวจสอบความถูกต้องของรหัส โครงสร้าง โปรแกรม เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นไปตามที่กำหนด
- การขอความร่วมมือจากพนักงานฝ่ายคอมพิวเตอร์ของกิจการ ในการสอบทานว่าโปรแกรมตรวจสอบที่พัฒนาขึ้น สามารถปฏิบัติกรบนเครื่องคอมพิวเตอร์ของกิจการได้
- การทดลองใช้โปรแกรมตรวจสอบบางส่วน ก่อนจะนำไปใช้การประมวลผลกับแฟ้มข้อมูลจริงของกิจการ
- ตรวจสอบให้แน่ใจว่าแฟ้มข้อมูลที่นำมาใช้นั้นเป็นแฟ้มข้อมูลที่ถูกต้อง

- การรวบรวมหลักฐานที่แสดงว่าโปรแกรมการตรวจสอบนั้น ทำงานตามที่ได้วางแผนไว้

- การจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยสำหรับเพิ่มข้อมูลที่ใช้ในการทดสอบ เพื่อป้องกันมิให้มีการบิดเบือนเพิ่มข้อมูล

วิธีการควบคุมในการใช้วิธีการทดสอบ

ในการใช้ข้อมูลทดสอบผู้ตรวจสอบอาจใช้วิธีการควบคุมต่อไปนี้เพิ่มเติม

- การควบคุมลำดับที่ของการส่งข้อมูลทดสอบ ในกรณีที่การทดสอบนั้นครอบคลุมการประมวลผลในหลายๆ ระบบงาน หรือในรอบระยะเวลาที่แตกต่างกัน และต้องแน่ใจว่ารายการทดสอบไม่ปะปนหรือทำให้เพิ่มข้อมูลจริงของกิจการต้องเสียหาย

- การทดลอง ประมวลผลข้อมูลทดสอบในปริมาณน้อยก่อนที่จะไปประมวลผลที่ใช้ในการทดสอบจริง

- การเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลทุกรายการ และยอดรวมกับผลข้อมูลที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

- การตรวจสอบให้แน่ใจว่าได้ใช้โปรแกรมคำสั่งงานต่าง ๆ ชุดที่ถูกต้องในการประมวลผลตลอดช่วงระยะเวลาของการทดสอบคำสั่ง นอกจากนี้ในกรณีที่กิจการเปลี่ยนแปลงชุดคำสั่งงานในรอบระยะเวลาบัญชีที่ตรวจสอบให้ครบ ผู้ตรวจสอบอาจจำเป็นต้องขยายขอบเขตการทดสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าการประมวลผลเชื่อถือได้ตลอดระยะเวลาบัญชี

วิธีการควบคุมในการใช้วิธีโปรแกรมตรวจสอบ

เมื่อผู้ตรวจสอบใช้โปรแกรมตรวจสอบ อาจต้องขอความร่วมมือจากพนักงานของกิจการที่มีความรู้ในเรื่องเครื่องคอมพิวเตอร์ของกิจการเป็นอย่างดี และการตรวจสอบโดยใช้โปรแกรม ผู้ตรวจสอบต้องการสอบถามเพิ่มบันทึกประวัติการใช้งานในช่วงระหว่างการตรวจสอบด้วย

ค. การจัดทำกระดาษทำการและการรวบรวมหลักฐาน

กระดาษทำการเกี่ยวกับการใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย ต้องมีการจัดทำกระดาษทำการตามมาตรฐาน จัดเก็บแยกต่างหากจากกระดาษการอื่นเพื่อความสะดวกในการค้นหาหลักฐานและผลที่จะใช้อ้างอิงต่อไป กระดาษทำการที่ควรจัดเก็บได้

- กระดาษทำการการวางแผน เช่น วัตถุประสงค์ เทคนิคที่ใช้ การควบคุมที่ใช้รายชื่อพนักงาน ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย

- กระดาษทำการปฏิบัติงาน เช่น ลักษณะเพิ่มข้อมูล ทดสอบเทคนิคการตรวจสอบจิกหรือเงื่อนไขที่ตรวจ รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลนำเข้า ผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้
- การสรุปผลลัพธ์ที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ และควรมีการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่แตกต่าง การสรุปผลการตรวจสอบ
- รายงานและข้อเสนอแนะที่มีให้กับฝ่ายบริหาร รวมถึงข้อเสนอแนะในการตรวจสอบครั้งต่อไป

ง. การรายงาน

ในรายงานการตรวจสอบที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขอบเขต และเทคนิคการตรวจส่วนหนึ่งควรอธิบายลักษณะเทคนิคคอมพิวเตอร์ที่ใช้ช่วยการตรวจสอบอย่างสั้น ๆ ที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจ

การใช้คอมพิวเตอร์ในงานบัญชีและสอบบัญชี (ภาณุมาศ แสงประเสริฐ, 2543) การที่กิจการจะนำคอมพิวเตอร์มาใช้งาน เป็นประเด็นการตัดสินใจที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมการและวางแผนในเรื่องนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ทั้งในเรื่องงบประมาณ บุคลากร และระยะเวลาที่จะใช้ในการเปลี่ยนระบบงาน ดังได้กล่าวมาแล้วว่าระบบงานคอมพิวเตอร์มิได้หมายถึงเฉพาะตัวเครื่อง แต่ยังหมายรวมถึง โปรแกรมระบบข้อมูล วิธีการประมวลผลข้อมูลและที่สำคัญคือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าหากมีการเตรียมการและพัฒนางานทุกส่วนอย่างเป็นระบบกิจการก็ย่อมประสบความสำเร็จ สามารถลดต้นทุนในการปฏิบัติงานอย่างมาก แต่หากกิจการไม่ประสบความสำเร็จก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อและพัฒนาระบบไปอย่างมากเช่นเดียวกัน

ดังนั้นกิจการใดที่ต้องการพัฒนาระบบงานต้องเตรียมความพร้อมในการวางแผนงาน การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการนำคอมพิวเตอร์มาใช้อย่างชัดเจน ต้องกำหนดงานออกแบบเอกสารและจัดวางการควบคุมภายในให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องกำหนดบุคลากรที่จะรับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาระบบงานให้เพียงพอ โดยพนักงานทุกฝ่ายต้องได้รับการฝึกอบรมความเข้าใจและร่วมมือในความเปลี่ยนแปลง

สำหรับนักบัญชีหรือผู้สอบบัญชีควรมีส่วนรับรู้ในการพัฒนางาน โดยร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์หรือให้แสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับระบบงาน ระบบบัญชี ระบบข้อมูล และระบบการควบคุมภายในที่ต้องมี เป็นต้น เพราะมีความคุ้นเคยในระบบเดิมที่กิจการปฏิบัติอยู่และจะเป็นผู้ใช้ระบบงานใหม่นั้น การที่ผู้ใช้จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบตั้งแต่ต้น จะลดปัญหาในการพัฒนาระบบแล้วยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขในขั้นตอนที่ไม่ตรงกับความต้องการหรือไม่สามารถรองรับงานระยะยาวได้ เนื่องจากนักวิเคราะห์ระบบและโปรแกรมเมอร์อาจมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ แต่ไม่มีความรู้ด้านบัญชี

คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทอย่างสูงกับการดำเนินงานทางธุรกิจปัจจุบัน การแข่งขันกันด้านเวลาและกลยุทธ์ การดำเนินงาน ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการตัดสินใจ การบันทึกผลการใช้ทรัพยากรและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะในปัจจุบันเมื่อคอมพิวเตอร์ยิ่งพัฒนาขีดความสามารถของเครื่องให้ทำงานได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และยังติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายคอมพิวเตอร์ด้วยกันได้ ก็ยิ่งทำให้คอมพิวเตอร์มีบทบาทในการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศในวงการธุรกิจทั้งด้านการเงิน การบัญชี และการบริหารสูงมาก จนกล่าวได้ว่ายุคสมัยนี้เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและธุรกิจใดมีระบบข้อมูลข่าวสารที่ดี จะเป็นธุรกิจผู้นำของธุรกิจประเภทนั้น

อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ประมวลผลข้อมูลด้านการเงิน การบัญชีจะเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ๆ โดยปราศจากการศึกษา วางแผน และเตรียมการในด้านนี้เพียงพอและเมื่อธุรกิจเกิดปัญหาด้านนี้แล้ว จะเสียเงินหลายหมื่นหลายแสนในการจัดการแก้ไขระบบคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหานั้น รวมทั้งการขาดขวัญกำลังใจต่อพนักงานในช่วงของการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นธุรกิจใดที่ต้องการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ ต้องมีการวางแผนอย่างเพียงพอ ในการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องทำความเข้าใจคอมพิวเตอร์ ประโยชน์และข้อจำกัดของคอมพิวเตอร์ วิธีการที่จะเลือกและให้คอมพิวเตอร์ใช้ถูกต้องกับสภาพงาน เพราะเครื่องคอมพิวเตอร์ก็มีมากมายหลายประเภทหลายขนาด และที่สำคัญคือการเลือกซื้อหรือพัฒนาโปรแกรมระบบบัญชี ไม่ว่าจะระบบสินค้า เงินเดือน รายได้รายจ่าย บัญชีแยกประเภท เป็นต้น ที่สามารถประมวลผลบัญชีได้ตามที่กิจการต้องการ ต้องจัดการมีระบบควบคุมและปฏิบัติงานที่ถูกต้องเชื่อถือได้ รวมทั้งกิจการต้องมีบุคลากรที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอ จึงจะทำให้การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในธุรกิจนั้นประสบความสำเร็จ

สำหรับผู้สอบบัญชีนั้นก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเรียนรู้พื้นฐานเบื้องต้น เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในหัวข้อดังกล่าว และเทคนิคการตรวจสอบและการหาหลักฐานข้อมูลเมื่อข้อมูลกลายเป็นม้วนเทปหรือแผ่นคอมพิวเตอร์ ไม่ใช่เอกสารในรูปกระดาษหรือสมุดบัญชีอีกต่อไป และที่สำคัญคือต้องทราบวิธีการประเมินประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายในคอมพิวเตอร์ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่บันทึกในคอมพิวเตอร์เป็นข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ จากแนวโน้มของการใช้คอมพิวเตอร์ในวงการธุรกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปีปัจจุบัน จึงทำให้ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และวิธีการสอบบัญชีเมื่อกิจการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นความรู้ที่ผู้สอบบัญชีหรือผู้อยู่ในวงการวิชาชีพนี้ จะปฏิเสธต่อไปได้

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภานุมาศ แสงประเสริฐ (2543) กล่าวว่า การใช้โปรแกรม IDEA ช่วยตรวจสอบบัญชี เป็นเครื่องมือช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพงานตรวจสอบภายใน และการสอบบัญชี โดยเฉพาะงาน ตรวจสอบด้านคอมพิวเตอร์ ทำได้สะดวกและรวดเร็วขึ้นโดยความสามารถพื้นฐานที่ตรงกับความต้องการของผู้ตรวจสอบ สามารถช่วยให้ผู้ตรวจสอบบัญชีใช้เวลาในการทำงานน้อยลงและเพิ่ม ประสิทธิภาพในการตรวจสอบให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเสนอทางเลือกใหม่ในการตรวจสอบให้กับ ลูกค้าหรือผู้บริหารด้วย และเป็นพัฒนารูปแบบการตรวจสอบบัญชีในเมืองไทยให้มีความทันสมัยและ เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

กุลธิดา โกฏิวิเชียร (2545) กล่าวว่า ปัจจุบันสหกรณ์ได้เปลี่ยนมาใช้คอมพิวเตอร์ใน การประมวลผลข้อมูลทางการเงินกันมากขึ้น และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนด ระเบียบให้สหกรณ์สามารถยกเลิกการจัดทำบัญชีด้วยมือได้ เมื่อสหกรณ์ยกเลิกการบันทึก บัญชีด้วยมือแล้วผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีด้วยรวมทั้งอาจ จำเป็นต้องนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการตรวจสอบบัญชีด้วย ดังนั้นเพื่อรองรับสภาพที่เปลี่ยนแปลง ไปผู้สอบบัญชีต้องมีความรู้ในหลักการและวิธีการตรวจสอบบัญชีระบบงาน และระบบข้อมูลบน คอมพิวเตอร์ เพื่อสามารถประเมินความเสี่ยงในระบบงาน ประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายใน ของระบบคอมพิวเตอร์รวมทั้งสามารถกำหนดวิธีการเวลา และขอบเขตในการตรวจสอบได้อย่าง เหมาะสมที่สุด

ยุวพาพร พลเวียง (2550) กล่าวว่า การที่สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีที่พัฒนาโดย กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์สามารถจัดทำงบการเงินหลังวันสิ้นปีบัญชีเพื่อให้ผู้สอบบัญชี ตรวจสอบได้จากระยะเวลาก่อนใช้โปรแกรม 45-60 วัน และหลังใช้โปรแกรมเหลือ 30-45 วัน สหกรณ์ส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูล รายงานงบทดลองจากโปรแกรมเสนอที่ประชุม คณะกรรมการ ดำเนินการประจำเดือนในขณะเดียวกัน สหกรณ์ก็ต้องการอยากให้โปรแกรมสามารถออกงบการเงิน เปรียบเทียบกับปีก่อน และมีรายงานหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ความจำเป็นในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการตรวจสอบจะแตกต่างกัน การจะนำ คอมพิวเตอร์มาช่วยในการตรวจสอบมากน้อยเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของระบบงาน การ ไม่อาจตรวจสอบด้วยมือ ความรู้ความสามารถและความชำนาญของผู้ตรวจสอบ นอกจากนี้ยังต้อง พิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องระหว่างระบบคอมพิวเตอร์ของกิจการกับของผู้ตรวจสอบที่ใช้